

Nadejamo se, da nam bo moči o njegovem delovanju in življenju obširneje pisati. Danes kličemo vrlemu, značajnemu tovarišu tja do temnih jame globočin: Ave, anima pia!

Naši dnevi na vseslovan- skem avstrijskem učitelj- skem shodu.

(Dalje.)

Z Dunaja v Prago.

Praga, 11. avgusta 1908.

Vožnja z Dunaja v Prago nam ostane večno v spominu. Bila je takorekoč nepretržna ovacija tako slovenskemu kakor hrvaškemu in srbskemu učiteljstvu, a v polni meri je veljala tudi vrlemu zastopstvu hrvaškega naroda.

Pot od Dunaja do Gmunda smo porabili v to, da smo se hoteli natančno prepričati o naših sopotnikih v zlato Prago, o sopotnikih, ki jih je gualo slovansko navdušenje v središče slovanske delavnosti, v središče slovanske samostojnosti. In med temi potniki smo opazili preproste seljake, preproste seljake in nadebudno mladino, ki se niso sramovali priznati, da so si le s težavo nabavili potrebna sredstva, da so mogli pohiteti med cvet slovanskih narodov, kjer se hočejo naučiti prave slovanske odločnosti, da ne podležejo krutim nastopom Rauchovega pševanja in da si počivo spomin na svojo nekdanjo boljše preteklost. In ne hote nas je obšla bridka misel, zakaj ne napravljajo naši „ljudski“ prijatelji takih skupnih izletov s svojimi podaniki na taka poučna učna pota, kakor je ravno razstava v Pragi? Seveda, naše preprosto ljudstvo menda še ni zrelo za drugačna potovanja kakor za kako božjo pot, ki stane najmanj še enkrat toliko kakor izlet v Prago. Uverjeni smo, da bi našemu ljudstvu izlet v Prago namesto v Lurd koristil tisočkrat več, zakaj v Pragi bi se našemu ljudstvu lahko nazorno pokazalo, da je le ono ljudstvo srečno, ki živi v blaginji, a to blaginjo se more pridobiti le z večjo izobraženostjo in z zaupanjem v lastno moč, v lastni jaz. — Toda slovanskim marsikaterim osrečevalcem je zbuditev take samozavesti zoprna, zakaj oni le predobro vedo, da bodo živeli le toliko časa udobno življenje na tem svetu, dokler se nahaja slovensko ljudstvo v oni sanjavi domišljiji, da ni svet zanje ustvarjen, temveč da mu je zagotovljena boljša bodočnost šele na onem svetu...

Pot od postaje Gmunda do zlate Prage nas je natančno poučila o narodni zavesti češkega naroda, bodisi preprostega bodisi izobraženega. In narod, ki sestoji iz tako narodno-navdušenega ljudstva, ni še posvečen propadu, temveč takemu narodu je določena na svetovnem pozorišču še velevažna naloga. Od Gmunda dalje do Prage je bila pot nepretržne ovacije. Pozdravljali nas je bosopeti pastirček, pasoč ob železnici svoje goske, pozdravljali nas je kmetič s polja, a pozdravljala nas je preprosta žena, nabiraje suhljad in gobe ob gozdnem parobku. Češki narod je vedel, da se peljejo zastopniki bratskih narodov h njemu v goste.

Do Gmunda sta nam prihitela naproti zastopnika češkega učiteljstva, tovariša Forman in Hüttl.

sovalec raznih časopisov slovenskih in nemških. Spisal je marsikak lep podlistek za „Slovenski Narod“, a prinesle so marsikaj šaljivega in resnega celo Münchner Fl. Bl. Najrajši pa je sodeloval pri „Učit. Tov.“, ki mu je bil skoro do zadnjega časa vrl podpornik. Bil je učitelj z dušo in telesom, a bil je tudi nad vse kolegialen učitelj in voditelj. Zavzel se je rad vselej in povsod za podrejeno mu učiteljstvo, kar mu je, kakor mi je večkrat poudarjal, pripomoglo, da ni dosegel, česar je želel. Kako rad bi se bil udeležil 25 letnice, ki so jo preženovali njegovi tovariši ravno ono nedeljo, ko je izpil on zadnji kelih posvetne brezsrčnosti — a ni mogel, rad bi bil brzojavil, pisal — ni mogel. Tovariši iz leta 1883., sprejmite njegove pozdrave, ki vam jih pošilja po meni. Ko ni mogel drugega, je izročil pozdrave vsem dragim tovarišicam in tovarišem ter vsem prijateljem in neprijateljem.

Izpolnujoč to Tvojo prošnjo, dragi Ludovik, se poslavljam s temi borimi vrsticami od Tebe, želeč le, da sladko spavaš v rahli zemlji in da zopet vidimo se nad zvezdami!

Mokronog, 18. avgusta 1908.

Jožef Tratar.

Na postaji Třeboni nas je pričakovala nešteta množica ljudstva, kjer nas je v srčnih besedah pozdravil mestni zastopnik Smutny Vaclav, ki se mu je zahvalil hrvaški poslanec dr. Lorkovič, a dame so nas obsule s cvetjem. — Na postaji Veseli nas je na čelu ogromne množice pozdravil župan J. Baštecky, kličoč nam: dobro došli, a v imenu čeških dam gđe. Mařenka Filipkova, obema je odgovarjal hrvaški poslanec J. Modrušan. — Postaja Tabor nam je nudila krasen pogled. Ljudstva na stotine, na čelu mu župan Setnusky, ki je v izbranih besedah nazdravljaval iztelnike; zahvalil se mu je v imenu izletnikov Slovenec učitelj Rapè. V zahvalo za ta presrčen pozdrav smo obsuli prišlece s cvetkami, ki smo jih prejeli na postaji Třeboni. — Na postaji Benešovo so bila zastopana vsa tamošnja društva, v njih imenu nas je pozdravil župan V. Štark, odgovoril mu je srbski učitelj Št. Badič. Navdušenje je priklopelo do viška, ko sta se poljubila in objela govornika v znak slovanske solidarnosti. Na predzadnji postaji Nusle-Vrsovič nas je pričakovala nešteta množica ljudstva, na čelu mu polništevilni društvi „Sokol“ in gasilno društvo. V imenu „Sokola“ kakor tudi vseh zastopov nas je pozdravil starosta A. Šebek, a odzdravil mu je učitelj Pesek.

Nad vse presrčen pa je bil sprejem na praškem kolodvoru. Ljudstva je bilo — lahko rečemo — na tisoče v kljub pozni uri. In kakor hitro se je ustavil vlak, je zaorilo iz teh tisočih grl: „Na zdar!“ in: „Živeli!“ Slovenci, Hrvati in Srbi, da se ni čul niti piska in hlapenja vlaka.

V imenu kraljevega mesta nas je pozdravil splošno v lep hrvaščini dr. Vr. Černý, zagotavljajoč, da nam praško mesto kliče najsrčnejši „Na zdar!“ in srčno želi, da ponese na dom veliko idejo o slovanski vzajemnosti, idejo, ki ima bodočnost. Specialno je pozdravil učiteljstvo v imenu praškega zastopa Jos. Schrötter, poudarjajoč, da češko ljudstvo ve ceniti velevažno, a težko nalogo ljudskega učiteljstva in želi, da se vračajoči spominjamo še večkrat mesta Prage.

V imenu pripravljalnega odbora slovanske učiteljske zveze nas je pozdravil predsednik tega odbora, tovariš B. Skála. V navdušenem govoru je proslavljaval zavest južnoavstrijskega učiteljstva, poudarjajoč, da pot, da misel, ki nas je danes združila na zgodovinskih tleh zlate Prage, obeta prinesiti dalekosežen prevrat v življenje slovanskih narodov. Naš pohod lanskega leta v Zagreb in idilično mestece Radovljico postane začetek naše boljše bodočnosti. Živeli Hrvati, Srbi, Slovenci! Na zdar! (Gromovito ploskanje.)

V imenu izletnikov sploh je odzdravljaval poslanec J. Modrušan, poudarjajoč, da se hočemo ravno med Čehi navdušiti za svoj nadaljni boj proti raznim sovragom. Ravno Čehi nam bodo vzor, kako se moramo osvojiti najprej gospodarski, a tudi duševno. Naj živi slovanska vzajemnost, naš vzor, naš smoter. — V imenu hrvaškega učiteljstva je govoril tov. Klobučar, v imenu slovenskega tov. L. Jelenc. Oba odzdrava je sprejela ogromna množica z velikanskim navdušenjem.

Čaroben pogled se nam je nudil pred kolodvorom. Ljudstva poln ogromen prostor pred južnim kolodvorom. Gromoviti klici „Živeli Slovenci, Hrvati, Srbi!“ Ko smo korakali do svojih voz, nam je hotel vsakdo stisniti roko v bratski pozdrav, nas videti od bližje. In rediteljem je bila dana težka naloga, vzdrževati red ter nas končno privedi na „Žofin“, kjer so se nam dala potrebna navodila za prenočevanje.

Ob 10. uri so dospeli zastopniki poljskega in slovaškega učiteljstva, in sicer je bilo samo poljskega učiteljstva 120, nevštevisi drugih Poljakov, ki so pohiteli v kraljevo Prago iskat skupnega stika po vzorcu ravnokar mimule vseslovanke konferencije — a Slovakov je bilo 57, med njimi 16 zastopnikov učiteljstva, v pretežni večini učiteljice v pestrobojnih narodnih nošah. Slovaške je vodil znani narodni mučenik Svetozar Hurban-Vajansky.

Došlece je pozdravil v imenu praškega mestnega zastopa Josef Schrötter, ki je v daljšem govoru izjavjal, da je mesto Praga radevoljno prevzelo protektorat nad avstrijskim slovanskim učiteljskim zborovanjem, ker ve ceniti dalekosežni pomen tega bratskega zblizanja. Sklenil je z vzklikom: Necht žiji Polaci! (Burno odobravanje.)

Slovaške je pozdravil znani dr. Vr. Černý tudi v imenu stolnega mesta, kličoč jim kakor

najbližjim sorodnikom: „Dobro došli!“ z željo, da naj se v teh dneh navzamejo moči, da bodo mogli okrepečani vršiti svojo narodno dolžnost.

Kot tovariše sta pozdravila v imenu pripravljalnega odbora učitelj Černý in Pilat v imenu „Češkoslovanke enote“.

Odgovarjala sta v imenu Poljakov tov. Novak, a v imenu Slovakov Svetozar Hurban. — Slednjič je izročila došlecem pozdrav češkega ženstva tov. Tumova.

Presrčni pozdrav je zaključila večnolepa pesem „Hej Slovani“, ki jo je pela tisočera množica razoglava.

Na „Žofinu“ so se jim slično nam odkazala stanovanja.

V Pragi.

Nedelja, 9. avgusta.

Nedelja je bila posvečena trojnemu delu. Dopoldne smo se udeležili vsi zastopniki v Prago došlega učiteljstva manifestacijskega shoda, ki ga je priredil češki narod brez razlike strank v znak zahteve, da hoče češki narod imeti tudi v mešanih krajih, kjer gospoduje oholi Nemeec, češke šole za češke otroke. Manifestacija, ki o nji prilično še podrobneje izpregovorimo, nam je jasno pokazala, kaka velikanska moč živi v češkem narodu, a trikrat gorje oni vladi, ki bi hotela to moč po nepotrebnem spraviti v valovanje, da bo začel češki narod glasno zahtevati, kar je v nedeljo, dne 9. avgusta le n e m o p r o s i l.

Ob 2. uri popoldne je prišlo srbsko učiteljstvo iz kraljevine Srbije pod vodstvom značnega nositelja slovanske vzajemnosti tovariša Jovan Jovanovića iz Kragujevaca, da nekako kumuje ustanovitvi Avstrijske slovanske učiteljske zveze. Sprejem je bil nad vse srčen, kar najbolj svedoči, da so prišli bratje med brate.

Slovaške prišlece je pogostilo mestno zastopstvo v kraljev. muzeju, kjer se je marsikatera navdušena govornica izrekla v boljše bodočnost trpinov Slovakov.

Popoldne je zletela večina slovenskih, hrvaških kakor tudi nekaj drugih gostov v prekrasno razstavo, da dobi vsaj nekaj skupni vtisk od te v svoji stroki in genialni sestavi menda edine razstave. Popis te razstave si pridržimo za podlistek bodočih števil „Učiteljskega Tovariša“. Omenjamo le mimogrede, da razstava deluje na še tako razvajenega človeka mogočno, čeravno so nemški listi in lističi pisali, da je češka razstava velika blamaža za češki narod, zakaj da obstoja le iz precejšnjega števila suhoparnih statističkih tabel in nekaj, po nemških vzorcih posnetih modelov. Videli smo razstavo, in jasna priča nam je češke žilavosti, one žilavosti, ki se je nemški narod ne boji zamaš...

Nepozabljiv naravnost bajen je bil vtisk, ki ga je napravil na nas prijateljski sestanek v nedeljo zvečer v veliki žofinski dvorani. Kdor je že videl to prekrasno dvorano in v tej veličastni dvorani vso to mnogojezično, pestro množico vseh slovanskih narodov, ki je morala v ogromni večini stati, zakaj na sedeže niti misliti ni bilo, nam bo pritrtil, da ne pretiravamo, ako rečemo, da nas je bilo do 5000, ne všteti one, ki so morali si iskati prostora na hodnikih, v dolenjih prostorih in na vrtu. In vso to množico je navdajala edina zavest, da nas družijo slovanska vzajemnost, da ponese mo to idejo v zadnjo vas najzapuščenejše avstrijske kronovine. In kakor tajen šelest mogočnega gozda je šumela govornica slovanskih narodov, in ni nam bilo treba rabiti onega jezika v medsebojno sporazumevanje, kar nam naši krvni in nekrvni bratje tako radi opočitajo — nemščine — temveč govorila so tu usta in srce. Ni se zrušila svetovnoznanca dvorana „Žofina“, ko je sedel poleg pravoslavnega Srba katoliški Poljak, ko je sedel katoliški duhovnik poleg pravoslavnega popa. Z zadovoljstvom moramo konstatovati, da smo na tem sestanku zapazili mnogo svečnikov, a takih svečnikov se nismo sramovali, ker smo brali z njih obrazov, da jih je na naš sestanek privedla zgolj ona slovanska zavest, ki opasi v najkrajši dobi vse Slovane brez razlike vere v mogočno deblo po Svatoplukovem geslu, da je samo v edinosti bodočnost slovanstva!

Večer je otvoril „Učiteljski pevsky zbor z Plzenska“ s veličastno Smetanovo skladbo „Veno“ pod spretnim vodstvom pevovodje Fr. Krotkega. — Slavnostni govor je imel tovariš B. Skála, v katerem je poudarjal, da je bodočnost v rokah slovanstva. — Govor je zbudil frenetiški aplavz.

Učiteljski pevski zbor je nato dodal še več točk, med njimi tudi „Hej Slovane“ in „Kje dom je moj.“

V solopevih sta se posebno odlikovala učitelja J. Fiala in B. Kranda, ki sta žela za svoj trud zasluženo pohvalo.

In ostali smo skupaj do pozne ure v prijateljskem pogovoru in nam se je zdelo, da je angel slovanske vzajemnosti razprostrl nad to tisočero množico svoja krila, in srce nam je radosti utripalo, ko smo videli, da se oživljajo naše najsmelejše misli, da je napočil oni dan, ki nam obeta boljše bodočnost! (Dalje.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodnosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registрована zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca julija: K 123.60218.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Srednje šole na Slo- venskem.

5. Realke na Slovenskem.

Ta študij se žalibog pri Slovencih preveč zanemarija.

Ljubljanska realka je štela med 495 dijakov 277 Slovencev, t. j. 56%. Med stalnimi profesorji je po zadnjem junij-skem imenovanju z ravnateljem 12 Nemecev, 1 Lah in 6 Slovencev. Eno mesto je zdaj razpisano. To razmerje Slovencev in Nemecev v učiteljskem zboru ima za Slovence zle posledice. Nemškimi dijakom se prezrejo in odpustijo najhujši disciplinarni prestopki, vcepja se jim smrtno sovraštvo proti Slovencem. Ali ni dovolj značilno, da se mora sodišče baviti s slučajem, kakor je bil Mahrov in Stangerjev nočni napad na mirnega Slovenca? Mahrin Stangerstaoba absolventa ljubljanske realke. Drug dijak Stöckl se je moral pred sodiščem zagovarjati zaradi napada na slovenskega dijaka. Isti Stöckl je še v letnem poročilu naveden kot učenec realke, čeravno je bil od sodišča obsojen in je zaslužil izključenje.

Značilno pa je tudi sledeče: Če prebiramo poročila zadnjih let, vidimo vedno v nižjih razredih število slovenskih dijakov dvakrat toliko kakor nemških; v zadnjih razredih realke pa se skrči število Slovencev tako, da jih je manj nego Nemecev. Tc bi moralo Slo-
vencem dati misliti!

Slovenskim deželnim poslancem in zlasti članom deželnega šolskega sveta priporočamo, da pazno zasledujejo dogodke in uspehe ljubljanske realke.

I drijska mestna realka se je letos izpopolnila in je imela prvič maturo. Di-jakov je bilo 225, razen treh vsi Slovenci, profesorji vsi Slovenci. Učni jezik prevladuje nemški, v nižjih razredih se rabi pri polovici predmetov, v višjih razredih pa se skoro izključno nemško poučuje. Upamo, da se to sčasoma izpremeni na boljše.*) Sicer pa je ta realka moderen zavod, kakor se sliši, v vsakem oziru dobro opremljen in celo brez šolnine.

Na realki v Mariboru je 10, v Celovcu 7 slovenskih dijakov, profesorja ni nobenega Slovenca. Slovenščina se učijo Slovenci skupaj z Nemci od začetka z nemškim učnim jezikom in še to samo v nižjih 4 razredih.

Na Primorskem vlada še najboljša razmerje med številom slovenskih gimnazijcev in realcev, prvih je 425, drugih pa 219, dočim je na Kranjskem gimnazijcev trikrat toliko kakor realcev.

Na realki v Gorici je med 423 di-jaki 143 Slovencev, med 19 učnimi osebami 6 Slovencev. Za pouk slovenščine je dobro pre-skrbljeno.

Državna realka v Trstu ima 499 di-jakov, med temi 76 Slovencev, med stalnimi profesorji ni nobenega Slovenca. Slovenščina

*) Vzrok je to, ker ni slovenskih učnih knjig. Uredn.

Dalje v prilogi.